

ولایت‌ہانی خلقت

حافظ رجب البرسی

تحتیق: علامہ سید علی عاشور

ترجمہ: دکتر سید جلال الدین سیادت

بیات علمی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروز آباد

سر شناسه:	برسی، حافظ رجب - ۸۱۳ ق
عنوان قراردادی:	مشارق انوار البقین فی حقایق کشف اسرار امیرالمؤمنین، فارسی
عنوان و نام پدیدآور:	ولایت بهانه‌ی خلقت / حافظ رجب البرسی : تحقیق سید علی عاشور : ترجمه سید جلال الدین سیادت
مشخصات نشر:	ارمغان طوبی، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری:	۴۸۰ ص.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۵۱۶۳-۷۹-۷
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
موضوع:	علی بن ابیطالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق.
موضوع:	ولایت
موضوع:	امامت
موضوع:	چهارده معصوم - فضایل
شناسه افزوده:	عاشور، علی، محقق
شناسه افزوده:	سیادت، سید جلال الدین، ۱۳۴۷ - مترجم
رده رن کنگره:	۴۱۱۳۹۰ م۵۰ ج۲ / BP۳۷/۳۴
رده بندی دیویی:	۲۹۷/۹۵۱
شماره کتابشناختی ملی:	۱۱۹۰۵۸

نام کتاب:	ولایت بهانه‌ی خلقت
مؤلف:	حافظ رجب البرسی
محقق:	علامه سید علی عاشور
مترجم:	کتب سید جلال الدین سیادت
ویراستار فنی:	هادی عسکری فرد
ناشر:	انتشارات ارمغان طوبی (با همکاری انتشارات شاهچراغ)
صفحه / قطع:	۴۸۰ ص / وزیری
چاپ:	چاپخانه دفتر تبلیغات اسلامی
نوبت چاپ:	دوم / اول ناشر ۱۳۹۵
شمارگان:	۵۰۰۰ نسخه
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۵۱۶۳-۷۹-۷
قیمت:	۱۶۸۰۰ تومان

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار مترجم:
۱۳	شرح حال نویسنده:
۲۳	مقدمه:
۴۳	علم حروف:
۴۸	اشارات:
۵۲	حروف معجم و اسم اعظم:
۵۴	وجود مطلق و مقید:
۵۶	معنی واحد و الف:
۵۷	نقطه، فیض اول:
۶۱	شرح حدیث:
۶۳	صفات خداوند:
۶۵	اسرار حروف نام پیامبر اکرم (ص):
۶۶	باطن اسماء خداوند:
۶۷	پیدایش حروف از الف:
۶۸	سرّ حروف در ترکیب اسماء:
۶۸	معانی قرآن در چهار حرف:
۷۰	شرافت «هو»:
۷۱	مراتب حروف جلاله (الله):

- ۷۳ اُحدیت و واحدیت:
- ۷۳ نور محمد (ص) و علی (ع) اولین مخلوق:
- ۸۴ جهان پنهان:
- ۸۹ ولی و ولایت:
- ۹۱ مقام رفیع اهل بیت علیهم السلام:
- ۱۰۴ برکات آل محمد (ص) برای مخلوقات:
- ۱۱۰ تأثیر دوستی و دشمنی با علی (ع) در زندگی:
- ۱۱۷ اقرار اقوال مختلف به ولایت امیرالمومنین (ع):
- ۱۱۹ علی (ع): امام مُبین:
- ۱۳۲ علی کیست؟
- ۱۳۴ علی (ع)، میزان قیامت:
- ۱۳۹ اولین محبوب:
- ۱۴۰ اتحاد نوری:
- ۱۴۰ تأثیر محبت و اطاعت از علی (ع):
- ۱۴۴ نتوان گفت علی کیست!
- ۱۵۰ علم غیب و اهل بیت پیامبر (ص):
- ۱۵۱ علم غیب تعلیمی:
- ۱۶۱ اسرار پیامبر اعظم (ص):
- ۱۷۰ باران غیب در زندگی امیرالمؤمنین (ع):
- ۱۹۰ تابش غیب از اندیشه‌ی فاطمه‌ی زهرا (س):
- ۱۹۲ ظهور غیب در کلام امام حسن (ع):
- ۱۹۵ مقتدرات غیبی در کلام امام حسین (ع):
- ۱۹۶ اخبار غیبی امام سجاد (ع):
- ۱۹۷ شهاب‌های غیبی از سخنان امام باقر (ع):
- ۲۰۱ جلوه‌های غیبی از کلام امام صادق (ع):
- ۲۰۷ پنجره‌های غیب از آستان امام کاظم (ع):

۲۱۴	امام جواد(ع)، روشنگر غیب:
۲۱۶	جلوه‌های غیبی از امام هادی(ع):
۲۱۷	کرامت‌های غیبی از امام حسن عسکری(ع):
۲۱۸	خبرهای غیبی از امام مهدی «عج»:
۲۲۴	فضیلت اهل بیت در قرآن کریم:
۲۳۱	سیر عدد ۱۲:
۲۳۲	فضیلت‌های امیرالمومنین(ع) قهرمان پیشتان:
۲۳۸	پیامبر(ص)، علم(ع)، شناس است و بس:
۲۴۱	امام کیست و امامت چیست؟
۲۵۸	سابقه‌ی رسالت محمد(ص) و ولایت علی(ع):
۲۵۹	سؤال از ولایت علی(ع) در سیر:
۲۶۰	علی(ع)، کتاب مبین:
۲۶۰	بهشت و علی(ع):
۲۶۱	علی(ع) سرچشمه‌ی کلمات الهی:
۲۶۲	علی(ع) و حروف مُقَطَّعه:
۲۶۳	امام و هستی:
۲۶۴	فاتح، علی(ع) است:
۲۶۶	توصیف علی(ع) و پیامبران در قرآن کریم:
۲۶۸	علی(ع) و فرشتگان مقرب:
۲۷۰	اهل بیت محمد(ص) صاحب صفات الهی:
۲۷۱	علی(ع) در سخن پیشگویان:
۲۷۵	هفتاد و سه فرقه:
۲۷۷	اختلاف در ولایت وحدت در رسالت:
۲۷۸	امامت از منظر ما:
۲۸۰	تعریف امامت:
۲۸۷	گذشته و آینده در علم امام:

- ۲۸۹.....ارائه‌ی اعمال به اهل بیت علیهم السلام:
- ۲۹۴.....حضور امام در کنار مخلوقات:
- ۳۰۰.....حضور اهل بیت در لحظه‌ی جان دادن انسان‌ها:
- ۳۰۳.....قدرت تکوینی اهل بیت علیهم السلام:
- ۳۰۴.....دنیا ملک آل محمد(ص):
- ۳۰۷.....ولایت مطلق و مقید:
- ۳۰۸.....ولایت در آغاز رسالت:
- ۳۱۰.....ولایت در اواخر آخرت:
- ۳۱۱.....صفات الهی در نبی و ولی:
- ۳۱۵.....دانشمندان حقوق‌پیشو:
- ۳۱۸.....حدیث «طینت» - سرشت:
- ۳۲۱.....طبیع:
- ۳۲۴.....آل محمد(ص)، اسم اعظم خدا:
- ۳۳۰.....علی(ع): فاتحه‌ی الکتاب است:
- ۳۳۱.....علی(ع) چشمه‌سار آفرینش:
- ۳۴۰.....مقام علی(ع):
- ۳۴۲.....خطبه‌ی افتخار:
- ۳۴۷.....خطبه‌ی تطنجیه:
- ۳۵۸.....علی(ع) و تدبیر هستی:
- ۳۶۳.....سخن امام، امام سخن:
- ۳۶۶.....فضیلت‌های آل محمد(ص):
- ۳۶۹.....تأثیر صلوات بر محمد(ص) و آل محمد:
- ۳۷۳.....علم بشری و الهی در احادیث نبوی و علوی:
- ۳۷۶.....علی(ع) حاکم قیامت:
- ۳۷۸.....مقام ولی(ع) در کلام نبی(ص):
- ۳۸۰.....خواستهای ما، مشیت خدا:

۳۸۳	علی (ع) صاحب بهشت و میزان:
۳۸۶	نیاز مردم به اهل بیت علیهم السلام:
۳۹۱	منزلت حضرت علی (ع) در کلام نبوی (ص):
۳۹۳	خودشناسی و خداشناسی:
۳۹۵	معانی «رب» در قرآن:
۳۹۹	انکار فضیلت اهل بیت علیهم السلام:
۴۰۱	صفات حق تعالی:
۴۰۶	مقام دیرین اهل بیت از افهام و اذهان:
۴۰۸	اختلاف اهل بیت بعد از پیامبران (ع):
۴۱۲	امت اسلام بعد از پیامبر (ع):
۴۱۴	فرقه‌های اسلامی:
۴۱۶	خوارجی‌ها:
۴۲۰	پیامبران از دیدگاه عوام:
۴۲۴	فرقه‌های شیعیان:
۴۳۲	بهترین در توصیف امیرالمؤمنین (ع):
۴۳۳	علی داناترین یاران پیامبر اکرم (ص):
۴۳۴	علی (ع) زاهدترین صحابی:
۴۳۵	علی (ع) شجاع‌ترین صحابی:
۴۳۹	علم کتاب و آل محمد (ص):
۴۴۱	خاتمه:
۴۴۷	منتخبی از اشعار شیخ رجب بُرسی:
۴۶۵	فهرست آیات:

پیشگفتار مترجم:

معرفی حقیقت و یا دفاع از آن در قلمرو عقیده همواره با استدلال‌های عقلی و نقلی و گاهی ذوقی همراه بوده است. محبان پیامبر اکرم (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) که دل درگرو عشق به اهل بیت دارند برای یادآوری و نشان دادن خورشیدها و قمرها و ستارگان آسمان ولایت به دیگران تلاش‌های فراوان کرده‌اند.

در این میان صحبت از اثبات ولایت و خلافت و امامت اگرچه فراوان شده است، اما همه‌ی این مباحث بنابرین باید و شاید بر رهروان مکتب تشیع نیفزوده است و در مواردی بر طبل تفرقه بین شیعیان و اهل سنت نیز کوبیده است. البته هدف از طرح موضوع ولایت اهل بیت - همه - برای شیعه شدن اهل سنت نبوده است بلکه اعلام عقیده‌ی راستین تشیع است. تلاشی برای قسمت کردن ماه میان همه است تا همه از طراوت و شیدایی حاصل از عشق به اهل بیت بهره‌مند شوند. در دل هر ملتی کز حق مزه است / روی و آواز پیغمبر معجزه است

«مولوی»

حافظ رجب البرسی - وفات ۸۱۳ - یکی از همان دلدادگان کوی محبت به اهل بیت پیامبر اکرم (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) است که عمر و موقعیت اجتماعی خود را در معرفی مقام و منزلت امامان معصوم تقدیم کرده است.

کتاب «مشارق انوارالیقین فی اسرار امیرالمؤمنین» تلاشی برای این هدف است. علامه سیدعلی عاشور محقق ارجمند، با دقت و وسواس علمی، اسناد و مدارک روایت‌های کتاب را از منابع حدیث، قبل و بعد از نویسنده استخراج کرده

است. در ترجمه‌ی این کتاب با عنوان «ولایت بهانه‌ی خلقت» سعی شده است یکی از میراث ارزشمند قرن نهم به علاقمندان علم کلام تقدیم شود. رجب‌البرسی با اعتماد به ذوق عرفانی خویش و تأویل آیات قرآن سعی می‌کند ارتباط آیات قرآن را با ولایت هویدا کند.

خوانندگان شاید تاکنون چنین تفسیر و تأویلی را نخوانده و یا نشنیده باشند. آنچه امروز برای نسل حاضر مهم به نظر می‌رسد ارائه‌ی و تجلّی اخلاق و عرفان امامان معصوم در زندگی آنهاست تا از این رهگذر تأثیر و تأثر پیروی از آنها در زندگی فردی و اجتماعی نمایان شود. اگرچه در این کتاب تأکید و تکرارها همه بر عظمت غیرقابل وصف و درک اهل بیت (علیهم‌السلام) است.

سید جلال‌الدین سیادت

خردادماه ۱۳۹۰

www.ketab.ir

شرح حال نویسنده:

کتاب «مسار انوار الیقین» نوشته‌ی حافظ رجب البرسی از کتاب‌هایی است که توانسته است فضیلت‌ها و اسرارِ اهل بیت پیامبر اکرم (علیهم‌السلام) را تدوین کند که کمتر کسی از آن آگاه بوده است. به گونه‌ای که وی در نقل بعضی از آن کرامت‌ها منحصر به فرد است و دست‌یابی به منابع آن برای ما مشکل.

مؤلف کتاب از حافظان مشهور به علم، رهبرکاری، عرفان، و شیفتگان ولایت آل محمد (علیهم‌السلام) است که با آشکار ساختن آنچه از شیعیان مخفی کرده بودند، از دیدگاه بی‌خبران متهم به غلو در مورد اهل بیت (علیهم‌السلام) شد. علامه‌ی امینی در باره‌ی وی می‌نویسد:

«شیخ رضی الدین رجب بن محمد بن رجب البرسی از علمای معروف به حافظ از عرفا، دانشمندان و فقیهان امامیه است که در رشته‌های متعدد و علوم مختلف فعالیت داشته، مسلط در فهم و نقل حدیث و توانمند در زیباشناسی شعر و سرودن آن. با مهارت در نکته‌یابی و اسرار علم حروف و داشتن چنین معلوماتی کتاب‌هایش سرشار از دقت و نظرهای محققانه است. در بعد عرفان و علم حروف صاحب‌نظر سبک بوده است.»

برخی از افکار و آراء وی در عرصه‌ی ولایت امامان معصوم نزد بسیاری از مردم قابل قبول نیست و این خود باعث متهم شدن او به غلو در باره‌ی ائمه‌ی دین گردید هرچند مطالبی که نقل می‌کرد پایین‌تر از مرز غلو و مقام پیامبری برای امامان

معصوم علیه السلام بود. مولای ما امیر مومنان علیه السلام فرمود: از غلو کردن در مورد ما خودداری کنید و بگویید: امامان ما بندگان تربیت شده‌ی پروردگار هستند و پس از این اعتقاد، درباره‌ی فضیلت‌های ما هر چه می‌خواهید بگویید.

امام صادق می‌فرمود:

«اجعلوا ثنایاً نووب الیه و قولوا فینا ماشئتم» (الغدیر، ۳۳/۷-۶۸)

برای ما معتقد به پروردگاری باشید که به سوی او بر می‌گردیم و بعد از آن هر چه بخواهید می‌توانید درباره‌ی ما بگویید.

«اجعلوا مخلوقین و قولوا فینا ماشئتم قلن تبلیغوا» (بصائر الدرجات)

ما را مخلوق بدانید و بدون غلو آنچه بخواهید از قدرت و فضیلت‌های ما بگویید.

اما چگونه می‌توان به فضیلت‌ها، مناقب، علو مقام، شرافت و کرامت خداداد آنان پی برد؟ ارواحی مکرم، جوهری علوی و الهی با اخلاق و منشی کریمانه که تمام قله‌های کمال را در هر بعد از منشی فتح کرده‌اند. چه کسی می‌تواند به مقام والای امامت پی ببرد؟ یا احاطه به آن را در سر ببروراند! در این وادی، عقل‌ها حیران، افکار سرگردان، خرده‌ها ناتوان، چشم‌ها خست، بزرگان کوچک، حکیمان متحیر و بردباران بی‌حوصله، سخنوران الکن، خردمندان باهمل، شاعران بسته‌زبان و نویسندگان عاجز و گویندگان ناتوان از توصیف یک شأن‌آرا شایسته امامت و یا یک فضیلت از فضائل بی‌شمار آنان هستند و همگی در این عرصه گوی ناتوانی به میدان افکنده‌اند پس چگونه می‌توان به کنه و باطن آن حقیقت و واقعیت ژرف پی برد؟ یا فرد دیگری را جایگزین امام ساخت و از آن مقام سترگ اظهار بی‌نیازی کرد؟ آنان ستارگانی هستند دوردست و فراتر از توضیح وصف کنندگان، در این آستان انتخاب از ما نیست. و جز آسمان ولایت جای دیگری واجد امامت نیست و عقل در این اقیانوس شناگری قابل نیست. (اصول کافی ۱/۹۹)

از این رو بسیاری از دانشمندان محقق شیعه حقایقی از توانمندی و مقام امامان معصوم علیهم السلام نقل می‌کنند که دیگران تحمل پذیرش آن را ندارند. در میان علمای

قم افرادی بودند که هرکس در این زمینه مطلبی می‌گفت او را به «غلو» متهم می‌کردند. تعصب و حساسیت در رد و انکار و انتساب این مسائل به امامان کار را بدان جا کشانده بود که عده‌ای از آنان متعقد بودند اولین مراتب «غلو» نفی سهو و فراموشی از پیامبر اکرم (ﷺ) است! اگر چه محققان ژرف‌اندیش برای چنین برداشت‌های وسواس‌گونه و متعصبانه ارزشی قائل نبودند اما به هر حال این آفتی جانکاه بوده است که از دست آن بسیاری از حق‌طلبان و رهپویان وادی معرفت و عاشقان ولایت در امان نمانده‌اند. این دو طرز تفکر همواره در مقابل یکدیگر صف‌آرایی کرده‌اند.

هرکس بنابر سرشت، استعداد و ذوق خود در برخورد یا پذیرفتن حقایق به گونه‌ای رفتار می‌کند. عده‌ای در این میان دچار قبض می‌شوند و با منطق «همان به کاین سخن ناگفته ماند» ایستایی می‌کنند و برخی با انبساط خاطر و آغوش باز به استقبال ناگفته‌های حقایق می‌روند و در این محفل سرور انگیز می‌سرایند: «اکنون به دوست رسیده‌ام طرب نکنم چه کنم».

تعصب به گروه اول اجازه‌ی پرداختن به معارفی را که با آن بیگانه‌اند نمی‌دهد؛ و معرفت و محبت به فرقه‌ی دیگر فرصت افکندن حقایق به باتلاق بطلان نمی‌دهد و این تفاوت در دیدگاه، تنور کینه و نفرت را میان آنان سعل‌ور می‌کند. ما سعی و تلاش هر دو گروه را برای درک حقیقت براساس نیت پاک آنان در شیوه و منش خاص خود ارج می‌گذاریم و می‌گوییم:

«علی المرء أن یسعی بمقدار جهده و لیس علیه أن یشون مسوقاً»

- انسان می‌بایست به اندازه‌ی توانش تلاش کند نه آن که حتماً موفق شود.

در حدیث آمده است: «الا ان الناس لمعادن کمعادن الذهب و الفضة» مردم مانند

معادن مختلفی هستند؛ معدن طلا یا نقره.

از اهل بیت (علیهم‌السلام) بارها نقل شده است:

«أن امرنا - أوحديتنا - صعب مستصعب لا يتحملة الا نبی مرسل أو ملک مقرب

او مومن امتحن الله قلبه للايمان».

فهم مقام و حدیث ما اهل بیت سخت و دشوار است و فقط پیامبر الهی و یا فرشته‌ی مقرب و یا مومنی که خداوند قلب او را در بوته‌ی امتحان پالایش کرده است درک می‌کند.

بنابراین نمی‌توان بر دین‌شناسان خرده گرفت که چرا رد می‌کنند؟ و بر عارفان عیب گرفت که چرا می‌پذیرند؟ هرکس از درک معارف پیشگام خود ناتوان است، بدون آن‌که سزاوار سرزنش باشد: خداوند تکلیف هر انسانی را با توجه به استعداد و توانایی او معین می‌کند.

مولای ما حضرت علی (علیه السلام) فرمود:

«لوجلست احديثكم ماسمعت من فم ابي القاسم (عليه السلام) لخرجتم من عندي و انتم تقولون: انَّ علياً من الكاذبين». (منع المنه: ۱۴)

اگر بنشینم و آنچه را از دهان مبارک پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) شنیده‌ام برای شما تعریف کنم از نزد من پراکنده می‌شاید. حالی که می‌گویید: علی از همه‌ی دروغ‌پردازان، دروغ‌گوتر است.

و امام سجّاد فرمود: «لوعلم أبودر ما في قلب سلمان لقتله، ولقد أخطى رسول الله (صلی الله علیه و آله) بينهما فما ظنكم بسائر الخلق» (بعض الرجات: ۷ و اصول الکافی: ۲۱۶/۱)

اگر ابودر از مکنونات قلب سلمان باخبر می‌شد، مسلماً او را می‌کشت و حال آن‌که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) میان آن دو پیمان برادری بسته بودند پس در مورد سایر مردم چه فکری می‌کنید؟

«و كلاً وعد الله الحسنی، و فضّل الله المجاهدين على القاعدين اجراً عظيماً»

خداوند متعال به هر یک وعده‌ی نیک فرموده است و خداوند مجاهدان را بر جهادگريزان به پاداشی بسیار بزرگ فزونی بخشیده است.

امام سجّاد (علیه السلام) در اشعاری به همین نکته اشاره می‌فرماید:

اتنی لا کتم من علمي جواهره	کیلایری الحق ذو جهل فیفتنا
وقد تقدّم فی هذا ابو حسن	الی الحسین و اوصی قبله الحسن
فربّ جوهر علم لوابوح به	لقلیل لی، انت ممّن عبدالوثننا

ولاستحل رجال مسلمون دمی یرون اقبح ما یا تونه حسنا

(تفسیرالالوسی: ۱۹۰/۶)

- من گوهرهای علم خود را آشکار نمی‌کنم تا مبادا نادانی با دیدن حق باعث فتنه‌ای برای ما شود.

- پیش از من نیز جدم امیرالمومنین به پدرم حضرت حسین علیه السلام همین نکته را فرمود همان‌طور که وصیت عمویم امام حسن علیه السلام نیز همین بود.

- اگر نکته‌ای از علم خود را بر ملاکنم به من گفته شود: تو در شمار بت پرستانی.

- در این صورت مسلمانان ریختن خونم را حلال می‌دانند و زشت‌ترین کار خود را نیک می‌پندارند.

مؤلف «اعیان الشیعه» (۳۱: ۱۹۳-۲۰۵) در شرح حال نویسنده همین مطالب را ذکر می‌کند.

از جمله مواردی که می‌توان از نویسنده خرده گرفت، اعتماد او به علم حروف و اعداد است که در بحث و تحقیق علمی فاقد برهان و حجت است. هر چند با گفته‌های وی موافق باشیم، دانشمندان مانند ابن شهر آشوب و دیگران که برای اثبات اعتقاد خود به علم حروف و اعداد استناد کرده‌اند شاید می‌خواستند ادعای رقیبان و مخالفان خود را در این میدان پاسخ دهند، بحثی شبیه جدل!

عبیدی مالکی در کتاب «عمده‌التحقیق» ادعای بعضی از علمای حروف را نقل می‌کند که حکومت امام مهدی (عج) با توجه به آیه «لَنُذِکِّرَنَّ» (الاسراء: ۷۶) و عدد آن به جمل کبیر که ۱۴۱۰ می‌شود به انتهای عمر دنیا ختم می‌شود، خود پر واضح است، که چنین اتفاقی رخ نداده است. همین استناد را مصطفی لطف‌الله رزنامجی با حذف حروف تکراری از آیه: «لَا يَلْبُثُونَ إِلَّا قَلِيلًا» ذکر می‌کند که از یازده حروف (ل ای ب ث و ن خ ف ک ق) باقی مانده به حساب جمل کبیر عدد ۱۳۹۹ بدست می‌آید و با اضافه کردن تعداد همین حروف یعنی یازده به آن، عدد حاصل از «ذریتی» ۱۴۱۱ می‌شود. از شیخ یوسف فیضی شنیدم که از محمد بکری گفت: او پشت سر ما با حضرت عیسی بن مریم علیه السلام بر روی یک سجاده می‌نشیند و این کلام اصلاح آن استنباط را تاکید می‌کند.

[ترسی که گریه ندارد]

ما منظور محسن امین را متوجه نمی‌شویم وقتی می‌گوید:

«در احوالات بررسی ابهاماتی است همان‌طور که در نوشته‌های او آشفتگی‌هایی از غلو دیده می‌شود که نه تنها هیچ انگیزه و توجیهی برای ذکر آنان دیده نمی‌شود، بلکه موجب ضرر و زیان است هر چند ممکن است صحیح باشد؟ (جز راست نباید گفت، هر راست نشاید گفت) ای کاش جناب امین به ابهام و انحراف طبع شعر بررسی اشعار فرمود تا سخنش فقط در حد یک ادعا باقی نماند. و اگر به گفته‌ی وی می‌توان برای آن محمل صحیحی یافت پس چرا آن را حرف‌های آشفته قلمداد کنیم و حدیث صغیر **«خیک علی أحسنه»** کار دوست و برادرت را به نیکی تعبیر کن، را فراموش کنیم. بدین ترتیب کلام وی دیگر ضرر و زیان ندارد. مؤلفات بررسی را بارها بررسی کردم اما سلامتی برای انتقاد امین نیافتم، در آخر کتاب برگزیده‌ای از شعر زیبای او در مدح و ثنای اهل بیت **«علیه السلام»** آمده است که در این اشعار فقط به فضیلت‌هایی اشاره شده است که نزد شیعه و سنی مسلم است و اگر ستایشی از مقام ولایت بر قلم او رفته است مسلماً کمتر از مقام عظمای آنان است. بنابراین اتهام ارتفاع و غلو به او نابجاست. از اشعارهای دیگر به مؤلفات بررسی، نوشتن صلوات و زیارت‌نامه است: «نوشتن صلوات و زیارت‌نامه‌های جدید، ضرورتی ندارد هر چند به زبانی فصیح و شیوا باشد».

در پاسخ باید گفت: اگر نویسنده ادعای انتساب به امامان را نداشته باشد اشکالی ندارد زیرا چنین تحیت و سلامی که خداوند بر زبان او جاری ساخته است برای بدعت نیست. همان‌گونه که دانشمندان قبل و بعد از بررسی در این زمینه قلم زده‌اند و از جانب دیگران مورد انتقاد قرار نگرفته‌اند.

اما جمع‌بندی امین از مؤلفات بررسی که می‌گوید: «اغلب تالیفات وی نه تنها نفعی ندارد بلکه ضرر نیز دارد». خداوند متعال ما و او را بیامرزد لغزش صاحب قلمی است که عنان قلم از کف او رفته است.

تألیفات ارزشمند بررسی:

- ۱- مشارق انورالیقین فی حقایق اسرار امیرالمومنین.
- ۲- مشارق الامان و لباب حقایق الايمان. ۸۱۳ هجری قمری).
- ۳- رساله فی الصلوات علی النبی و آله المعصومین.
- ۴- رساله فی زیاره امیرالمؤمنین طویلہ. بہ تعبیر صاحب «ریاض» این زیارت نامہ در نہایت زیبایی و استحکام لفظ و با عباراتی روان و شیوا نوشتہ شدہ است.
- ۵- رسالہ المعاد من اسرار الاسماء و الصفات و الحروف و الايات والدعوات.
- ۶- الدر الثمین فی خصمائہ آیہ نزلت فی مولانا امیرالمومنین باتفاق اکثر المفسرین من اهل الدین.
- ملاً محمد تقی زنجانی «طریق النجاء» از این کتاب نقل می کند.
- ۷- اسرار النبی و فاطمہ و الاممہ علیہم السلام.
- ۸- لوامع انوار التمجید و جوامع اسرار التوحید فی اصول العقائد.
- ۹- تفسیر سورہ الاخلاص.
- ۱۰- رسالہ مختصرہ فی التوحید و الصراط علی النبی و آله.
- ۱۱- کتاب فی مولد النبی و علی و فاطمہ و فضائلہم.
- ۱۲- کتاب فی فضائل امیرالمومنین
- ۱۳- کتاب الالفین فی وصف سادہ الکونین.

نمونہ ای از شعر روان بررسی:

أضاء بک أفاق المشرق و دان لمن نطقک المنطق
و کنت و لا آدم کائنات لأنک من کونه اسبق
و لولاک لم تخلق الکائنات و لایسان غرب و لا مشرق

- مشرق در افق از نور تو روشن شد و سخن ها در حین گفتار تو تحقیر شد.
- تو بودی و حضرت آدم نبود زیرا وجودت قبل از آدم بود.
- اگر تو نبودی موجودات خلق نمی شدند و مغرب و مشرق از یک دیگر جدا نمی شدند.

إذا رمت يوم البعث تنجوا للظلي
فوال علياً و الاثمه بعده
فهم عتره قد فوض الله أمره
اثمه حق اوجب الله حقهم
نصحتك أن ترتاب فيهم فتثنى
فَحْخْ عَلَى عُدَّة لوليه
كذلك يوم البعث لم ينج قادم

و يقبل منك الدين و الفرض و السنن
نجوم الهدى تنجوين الضيق و المحن
اليهم لما قد خصهم منه باليمن
وطاعتهم فرض بها الخلق تمتحن
الى غيرهم من غيرهم فى الانام من
يلاقيه عند الموت و القبر و الكفن
من النار الامن تولي ابا الحسن

۱- اگر می‌خواهی در قیامت از آتش جهنم نجات یابی و دین، عبادت و سنت از تو پذیرفته شود..

۲- این علی و امامان را از او را دوست داشته باش، همان کسانی که ستارگان هدایت‌اند و تو را از گم‌گشتی‌ها نجات می‌دهند.

۳- خاندانی که خداوند امر خود را با آنان واگذار کرده و به خاطر ایشان بر ما منت نهاده است.

۴- پیشوایان حقیقی و واقعی که خداوند متعال را رعایت حقوقشان و اطاعت از آنها را واجب فرموده و مردم به واسطه‌ی آنان آزمایش می‌شوند.

۵- به تو نصیحت می‌کنم که در مورد آنان شک نکنی تا به دیگران متمایل نشوی. در میان مردم چه کسی را به جای آنان انتخاب می‌کنی؟

۶- عشق علی برای محب او ذخیره‌ای است که به هنگام مرگ در قبر و تدفین آن را ملاقات می‌کند.

۷- در روز قیامت هم فقط دوستدار حضرت علی (علیه السلام) از آتش جهنم نجات پیدا می‌کند.

در کتاب «اعیان الشیعه» در شرح حال «بُرسی» چنین آمده است:
او در سال ۸۱۳ زنده بود و حوالی همان زمان فوت کرده است. کلمه‌ی «بُرس» که به صورت «بُرس» و «بُرس» نیز نقل شده است نام روستایی میان کوفه و حله است اگرچه کوهستانی به این نام هم ذکر می‌کنند. در عبارت «أحلی من ماء برس» صاحب

«مجمع البحرین» آن را به معنی آب فرات «شیرین» گرفته است. امروزه مردم عراق آن را به کسر باء «برس» تلفظ می‌کنند اگرچه از آن آبادی در دامنه‌ی کوه «برس» اثری باقی نمانده است. این کوه برای مسافری که از نجف به کربلا می‌رود در سمت راست او قرار دارد. و به خاطر ارتفاع بلندش و تک بودن در آن صحرا، ضرب‌المثل شده است برای کسی که هرجا برود دیده می‌شود، «فلان، مثل برس». شیخ رجب از زادگاه خود کوچ می‌کند و در حله به زندگی خود ادامه می‌دهد. انتساب وی به شهر معروف «بروسا» در «اناتول» صحیح نیست.

همای نریسندگان از وی با توصیفاتی از قبیل فقیه، محدث، حافظ، ادیب و شاعر یاد کرده‌اند. «رئداعات» «برسی» استخراج اسامی پیامبر اکرم و امامان (علیهم‌السلام) از آیات با تکیه بر نکته‌های غریب علم حروف و اعداد و اصول معماست. علّامه‌ی مجلسی در «حارر الانوار» نقل روایت‌های کتاب «مشارق الانوار»، و «الفین» برسی را به خاطر عدم تحریر این اخبار در منابع پیشین جایز نمی‌داند و مانند دیگران مطالب این دو کتاب را آشفته و درهم می‌بیند هر چند احادیثی که موافق با اخبار است را از آن انتخاب می‌کند.

علی عاشور / شوال ۱۴۲۰ هـ

لبنان / شقراء